

EDITH ZWAAN: 'MIJN BOEK OVER DEMENTE BEWONERS VAN EEN VERPLEEGHUIS SCHREEF EIGENLIJK ZICHZELF'

ZO'N TIEN JAAR SCHRIJFT DE ALPHEN-SE EDITH ZWAAN NU FICTIE. HOEWEL HAAR DEBUTROMAN 'DE VLUCHT VAN DE VLINDER' OOK ONDER DAT GENRE VALT, ZIJN ONDERWERP EN SETTING VAN HET VERHAAL WELLICHT HERKENBAAR. DE AUTEUR VOND NAMELIJK INSPIRATIE IN DE 5,5 JAAR DIE ZIJ GEWERKT HEEFT IN VERPLEEGHUIS OUDSHOORN. MET NAME HET LIEF EN LEED VAN DEMENTERENDEN EN HUN FAMILIELEDEN WIL ZIJ MET DE PAPERBACK ONDER DE AANDACHT BRENGEN.

OVER HET KWARTJE

Fictie met een biografisch tintje, dus. Heb je altijd al in de zorg willen gaan?

„Nee, goed beschouwd was het niet eens mijn eigen keus om in die sector te werken. Eerder zou ik de wetenschap zijn ingegaan of een creatief beroep hebben gekozen. Hoe dat zit? Na de middelbare school ben ik Nederlands gaan studeren. Aansluitend wilde ik een vervolgstudie doen, met het idee wetenschappelijk onderzoeker te worden. Maar dat is niks geworden, omdat ik geen geschikt onderwerp had voor mijn dissertatie. Toen ben ik gaan kijken op de opleiding tot goudsmid, in Schoonhoven. Daar bleek ik zo'n tien jaar ouder te zijn dan de anderen. Voor een studiebeurs kwam ik niet meer in aanmerking, dus dat zou een behoorlijke investering worden. Dus ben ik maar op een kantoor gaan werken en heb ik bij Expressie '70 een cursus edelsmeden gevolgd. Tegenwoordig maak ik naast sieraden ook maskers en schilderijen. Die eerste twee verkoop ik via mijn webwinkel.”

„In 1994 ging het kantoor waar ik werkte reorganiseren en kwam ik thuis te zitten. In die tijd woonde ik nog samen. Toen we uit elkaar gingen, belandde ik in de bijstand. Om weer in het arbeidsproces te komen, werd mij een Melkertbaan als huiskamerassistente aangeboden bij verpleeghuis Oudshoorn. Dat was zo totaal anders dan mijn kantoorbaan. Om mijn uitering te behouden, mocht ik die baan niet weigeren. Het eerste jaar huilde ik tranen met tuiten wanneer een bewoner overleed. Desondanks wilde ik meer betrokken raken bij de bewoners en meer te weten komen over de zorg. Dus doorliep ik zeven maanden een beroepsvoorbereidende periode op school en vervolgens werkte ik naast mijn studie 2,5 jaar afwisselend op vier afdelingen van het verpleeghuis. Het was alsof er elke dag een kwartje viel, want ik herkende steeds meer ziektebeelden. De laatste afdeling waar ik terecht kwam was die voor dementen. Als gediplomeerde heb ik daar nog anderhalf jaar gewerkt. Achteraf gezien was het maar goed dat ik die Melkertbaan niet mocht weigeren, want het werken in de zorg bleek een verrijking van mijn leven.”

Waarom heb je uiteindelijk besloten bij het verpleeghuis weg te gaan?

„Dat komt omdat het werk fysiek en geestelijk zwaar was, ook door de onregelmatige werktijden. Na twee nachten werken had ik drie weken nodig om bij te komen. Een perma-

De debutroman van Edith Zwaan is te bestellen in de boekhandel en via FreeMusketeers.nl en Bol.com.

Foto: Wil Kokelaar

nente jetlag had ik. Mijn man was ook werkzaam in de zorg. Vaak werkte hij het ene weekend en ik het andere. In een paar maanden tijd waren we soms maar één dag samen. Daarnaast was de werkdruk heel hoog. Als huiskamerassistente had ik tijd om met bewoners te wandelen en te kletsen, als verzorgende niet meer. Of ik terug had gewild naar mijn oude functie? Dat niet, want ik was liever bezig met wondverzorging en medicijnen dan met koffie- en theeschenken. Daarbij was het de bedoeling van een Melkertbaan dat je uit de bijstand kwam en doorstroomde naar een reguliere functie. Dat was gelukt. Hoewel ik het op een gegeven moment niet meer trok, heb ik absoluut geen spijt van die jaren. Inmiddels werk ik weer op een kantoor.”

OVER HET IDEE

Hoe kwam je ertoe om een boek te schrijven over die intensieve periode?

„Schrijven doe ik al langer, als uitlaatklep en vluchtroute wanneer mijn leven niet lekker loopt. In sprookjes en korte verhalen kan ik mijn fantasie en creativiteit kwijt. 'De vlucht van de vlinder' echter, is het eerste boek dat ik heb geschreven met de intentie het uit te geven. Vrij snel nadat ik weg was bij Oudshoorn - eind januari 2002 - ben ik gaan schrijven en had ik het boek af. Dit heb ik naar een uitgeverij gestuurd, maar kreeg het net zo hard weer terug. Het had namelijk slechts één verhaallijn: die van de dementerende Ben en zijn vrouw Machteld. Het jaar daarop heb ik het herschreven, met een rol

voor hun dochter Emily - zij verwijt haar moeder dat deze haar vader in een tehuis gedumpt heeft - en puberende kleindochter Karin, die haar oma juist steunt in haar verdriet. Emily kan het niet geloven als wordt gezegd dat haar lieve vader agressief geworden is. Steeds wanneer zij hem bezoekt in het verpleeghuis en een rustige en kalme, soms wat knorrige vader ziet, krijgt ze een grotere hekel aan haar moeder. Wanneer haar moeder een man ontmoet bij wie ze wel haar verhaal kwijt kan, is Emily des duivels. Ze dwingt haar te kiezen tussen haar gezin en haar 'minnaar'. Machteld kiest vooralsnog voor haar gezin, met de gedachte later weer contact met hem op te nemen. Hij wil daar echter niet op wachten...”

Hoe kom je erop?!

„Ik heb werkelijk geen idee! Het was alsof het verhaal zichzelf schreef. Een vriendin van mij vond het jammer dat het zo afliep, maar ik heb het desondanks niet veranderd. Het aparte is nog, dat ik wel Ben duidelijk voor me zag - zijn karakter is geïnspireerd op meerdere bewoners - maar niet Machteld. En dat terwijl wij allebei vrouw zijn. Misschien omdat zij veel ouder is dan ik. In haar dochter en kleindochter kon ik me meer inleven, want die levensfasen herken ik. Zo komen er bij dochter Emily nare karaktertrekken boven, die ik in mezelf herken maar verdring. In het boek vraagt haar man zich af hoe het zou zijn als hij dement zou worden. Waarop Emily reageert: 'Misschien word je dan eindelijk eens lief!'

Er is een reële kans dat je karakter verandert als je dement wordt, maar meestal komen dan juist je nare trekjes boven. Een van de eerste kenmerken van dementie is namelijk decorumverlies: je niet meer inhouden, hard zingen, boeren, zeggen wat je denkt en doen wat in je hoofd opkomt. Als mensen zich bewust worden van hun veranderende karakter is dat intriest. Wanneer ze dat besef niet meer hebben en je als omstander over het eerste verdriet heen bent, kan het soms best komisch zijn. Toen ik in Oudshoorn werkte heb ik ermee leren omgaan. Toch, als het mezelf zou overkomen dat ik niet meer zou kunnen lezen en schrijven en ik zou weten dat ik alles zou kwijtraken, dan denk ik dat ik niet verder zou willen leven.”

„Agressie van bewoners heb ik zelf niet extreem meegemaakt. Wel slaan, spugen, stompen en tegenstribbelen. In die situatie zijn mensen zo sterk, dat je hen met z'n tweeën moet verzorgen. De eerste keer dat ik werd geslagen, schrok ik me het lazarus. Later zie je het aankomen en weet je van wie je het kunt verwachten. Goede herinneringen heb ik aan het kerstfeest voor de bewoners van Oudshoorn. Al het personeel, tot de directeur aan toe, serveerde hun in de ontmoetingsruimte het kerstdiner. Een bijzonder feest was dat. Deze ervaringen heb ik in het boek verwerkt.”

„Met de herziene versie van het boek heb ik een paar uitgeverijen benaderd, waaronder Free Musketeers. Zij geven in principe alles uit wat meer dan tien pagina's bevat, geen plagiaat of beledi-

gend is. En je moet minstens vijftien betaalde bestellingen hebben voordat ze het gaan uitgeven. Dat is gelukt. Desnoods had ik dat aantal zelf gekocht, maar dat is niet nodig gebleken. Deze uitgeverij print de boeken per bestelling, dus het komt niet in stapels in de boekhandel te liggen. Officieel het eerste exemplaar uitgereikt krijgen, is er dus niet bij. Des te leuker was het dat een collega'tje aan wie ik het eindresultaat liet zien, dit 'plechtig' aan mij overhandigde. Dat deed me wel wat. Want hoewel ik er nog wat onwennig over ben - ben ik nu dan écht een schrijver? - is het wel mijn debutroman.”

OVER TOEKOMSTPLANNEN

Wat kunnen we nog van Edith Zwaan verwachten?

„Wat ik ga doen, daar doe ik geen harde uitspraken over, want de toekomst heb je toch niet in de hand. Wat ik echter zou willen is uiteindelijk leven van mijn webwinkel creamorgana.googlepages.com en mijn schrijverijen. Mijn tweede boek, een verhalenbundel, ligt inmiddels bij de uitgeverij.”

Naam: Edith Zwaan-Meijer
Geboortedatum: 17 januari 1965
Geboorteplaats: Aarlanderveen
Beroep: backoffice medewerker
Relatie: getrouwd met Casper Zwaan (44)
Kinderen: geen
Hobby's: schrijven, schilderen, maskers maken, sieraden maken, vakantie Ierland, uit eten